

PAGRINDINIAI REABILITACIJOS IR PAGALBOS TAIKymo BŪDAI VAIKAMS, TURINTIEMS RAIDOS SUTRIKIMŲ, KASDIENINĖJE VEIKLOJE

PAGRINDINIAI REABILITACIJOS IR PAGALBOS TAKYMO BŪDAI VAIKAMS, TURINTIEMS RAIDOS SUTRIKIMŲ, KASDIENINĖJE VEIKLOJE

Vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios rehabilitacijos (toliau – VRSAR) paslaugos – specialistų komandos teikiamos ambulatorinės ir (ar) stacionarinės asmens sveikatos priežiūros paslaugos, užtikrinančios ankstyvą vaikų raidos sutrikimų atpažinimą ir diagnostiką, ankstyvą kompleksinę pagalbą raidos sutrikimų ar jų riziką turintiems vaikams, jų tėvams ar kitiems vaiko atstovams. VRSAR paslaugos teikiamos vaikams iki 7 metų, o vaikams iki 4 metų – prioritetine tvarka.

Šeimos gydytojas, vaikų ligų gydytojas arba kiti gydytojai specialistai, nustatę ar įtardami vaiko raidos sutrikimą arba raidos sutrikimo riziką, siunčia pacientą VRSAR paslaugas teikiančio gydytojo konsultacijai. Šis gydytojas, esant indikacijų, siunčia pacientus:

ambulatorinėms VRSAR paslaugoms: išplėstinei specialistų komandos konsultacijai arba dienos stacionaro paslaugoms,

stacionarinėms VRSAR paslaugoms.

VRSAR paslaugas teikia specialistų komanda:

- gydytojas socialinis pediatras,
- medicinos psichologas,
- klinikinis logopedas,
- kineziterapeutas,
- slaugytojas,
- socialinis darbuotojas,
- ergoterapeutas,
- specialusis pedagogas.

Specialistų komanda sudaro ir vykdo sutrikusios raidos vaikų individualią ankstyvosios diagnostikos ir rehabilitacijos programą, kuri sudaroma metams, įtraukiant į šį procesą vaiko tėvus. Individualią programą sudaro specialistai, pasirinkdami mokslškai pagrįstus diagnostikos, gydymo ir pagalbos šeimai metodus, atsižvelgdami į vaiko sveikatos ir raidos būklę. Tėvai ar globėjai privalo dalyvauti sudarant individualią programą ir kartu su specialistais ją vykdyti. Įprastai vaikui ir jo šeimai skiriamos ambulatorinės VRSAR paslaugos. Stacionarių VRSAR paslaugų siunčiami pacientai, turintys kompleksinių raidos sutrikimų, kurių eigą sunkina gretutiniai psichikos, regos, klausos, fizinės raidos ir kiti sutrikimai arba kai gydant ambulatoriškai nepasiekiami laukiamų rezultatų.

Įstaigų, teikiančių VRSAR paslaugas, sąrašą galima rasti pagal nuorodą:

KADA IR KAIP SKIRIAMA MEDICININĖ REABILITACIJA ?

Vaikams, turintiems raidos sutrikimų, gali būti skiriamos Privalomojo sveikatos draudimo fondo (PSDF) lėšomis apmokamos medicininės rehabilitacijos paslaugos.

Medicininę rehabilitaciją pacientui skiria ir siuntimą išrašo jį gydantis gydytojas, įvertinęs paciento diagnozę, sveikatos būklę, ligos sunkumą bei fizinės medicinos ir rehabilitacijos gydytojo rekomendacijas. Gydantis gydytojas taip pat sprendžia, ar rehabilitacijos paslaugos turi būti teikiamos ambulatorinėmis, ar stacionarinėmis sąlygomis. Medicininėi rehabilitacijai siunčiami vaikai iki 18 m. Vaikų atrankos ir siuntimo į medicininės rehabilitacijos bei sanatorinio gydymo įstaigas reglamentuota Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2008 m. sausio 17 d. įsakymu Nr. V-50 „Dėl medicininės rehabilitacijos ir sanatorinio (antirecidyvinių) gydymo organizavimo“.

Rehabilitacijos įstaigą pacientas gali pasirinkti pats arba rekomendavus gydytojui, kai gydantysis gydytojas jį informuoja apie rehabilitacijos paslaugas teikiančias įstaigas. Jei gydantysis gydytojas siunčia pacientą į ambulatorinę rehabilitaciją, o pacientas nori vykti į stacionarinę rehabilitacinę įstaigą (sanatoriją), už nakvynę ir maistą jis turi susimokėti pats (jei pageidais maitintis ir gyventi sanatorijoje).

Pagal individualiai kiekvienam pacientui nustatomus rehabilitacijos tikslus sudaromas rehabilitacijos planas, skiriamos tikslingos procedūros, laikantis medicininės rehabilitacijos paslaugų teikimą reglamentuojančių LR SAM patvirtintų teisės aktų reikalavimų.

Vieni svarbiausių rehabilitacijos tikslų – paremti vaiką, skatinti jo raidą ir pagerinti vaiko bei jo šeimos gyvenimo kokybę. Didelis dėmesys skiriamas ir vaiko tėvams ar globėjams: suteikiama informacija apie vaiko ligą, jos pasekmes, susijusias būkles, vaiko raidos savitumą, galimus terapijos metodus, jų efektyvumą, socialinę pagalbą. Mažiesiems pacientams skiriama kineziterapija, fizioterapija, ergoterapija, logoterapija, psichologo individualios ir grupinės konsultacijos, dietoterapija, klimatoterapija ir kt.

Medicininei rehabilitacijai vaikai dažniausiai atvyksta pagal esamas indikacijas kartą per metus, esant poreikiui, gydančio gydytojo sprendimu, pacientas rehabilitacijai dėl to paties susirgimo gali būti atsiųstas ir du kartus per metus. Gydymo trukmė priklauso nuo diagnozės ir skirtos rehabilitacijos rūšies – vidutiniškai 16 dienų besigydant ambulatoriškai ir iki 30 lovdienų gydantis stacionare.

Stacionarizavus mokyklinio amžiaus pacientą, rehabilitacijos įstaigoje nenutrūksta ir jo mokymo procesas. Pagal bendradarbiavimo sutartis su mokyklomis vaikams tęsiamos pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programos. Vaikų laisvalaikio rūpinasi vaikų užimtumo specialistai, pedagogai.

Reikia paminėti, kad Autizmo spektro sutrikimai šiuo metu nėra įtraukti į sąrašą diagnozių, kai skiriamos rehabilitacinio gydymo paslaugos. Tačiau vaikai, turintys šių sutrikimų, gali gauti medicininę rehabilitaciją pagal gretutines diagnozes.

Vaikai iki 8 metų turi teisę vykti į medicininės rehabilitacijos įstaigas stacionariniame gydymui lydimi slaugančio asmens. Į medicininės rehabilitacijos įstaigas vykstančius kelis tos pačios šeimos vaikus lydi tik vienas slaugantis asmuo. Vyresni nei 8 metų amžiaus vaikai gali būti lydimi slaugančio asmens, jei vaikui yra nustatytas neįgalumas arba gydytojų konsultacinė komisija nustatė, kad reikalinga slauga dėl adaptacijos ar elgesio sutrikimų, dėl sunkių centrinių ar periferinės nervų sistemos, atramos-judamojo aparato pažeidimų, traumų, operacijų.

Dažnai vaiką į gydymo įstaigą lydi ir ten slaugo mama, tėtis arba kiti artimieji. Vaiko rehabilitacinio gydymo metu slaugančiam asmeniui gali būti išrašomas nedarbingumo pažymėjimas. Turinčiam teisę gauti ligos išmoką asmeniui, slaugančiam stacionare ar medicininės rehabilitacijos ir sanatorinio gydymo įstaigoje vaiką iki 7 metų amžiaus (arba vaiką iki 18 metų, sergantį ligomis, dėl kurių nustatytas sunkus neįgalumo lygis), išmoka mokama visą reikalingą slaugymo laikotarpį, bet ne ilgiau kaip 120 dienų per kalendorinius metus. Gydytojui paskyrus rehabilitacinį gydymą pacientui nereikia rūpintis jokiais pažymomis. Siuntimo dokumentus sutvarko siunčiantysis gydytojas kartu su teritorine ligonių kasa (svarbu atsiminti, kad teritorinės ligonių kasos elektroniniu būdu gydymo įstaigai pateikta pažyma galioja 10 kalendorinių dienų). Pacientui tereikia telefonu susisiekti su pasirinkta rehabilitacijos įstaiga ir suderinti atvykimo datą.

SPECIALISTAI REKOMENDUOJA

KLINIKINIS LOGOPEDAS

Nuo pat ankstyvos vaikystės vaikai, turintys įvairiapusių raidos sutrikimų, mokomi kalbėti ir bendrauti. Tėvai šių įgūdžių vaiką gali mokyti namuose žaidžiant, skaitant knygeles, valgant, ruošiantis eiti į lauką, rengiantis, prausiantis ar užsiimant kita veikla. Kaip namuose ugdyti vaiko kalbos, kalbėjimo ir bendravimo įgūdžius?

- Stebėkite, prie kokių daiktų, žaislų vaikas prieina, kuriuos ima į rankas, tyrinėja; kokie daiktai, žaislai, žaidimai vaikui patinka. Prisijunkite prie vaiko žaidimo. Žaidimo metu stenkitės kuo dažniau palaikyti akių kontaktą, todėl atsisėskite taip, kad vaikas matytų jūsų veidą ir akis.
- Pasiūlykite vaikui pažaisti su žaisliniais gyvūnais. Imituokite gyvūnų garsus, kai vaikas paima kiekvieną gyvūną. Netrukus jie gali bandyti atkurti šiuos garsus. Tą patį galite daryti žaisdami su mašinomis, kamuoliais ar kitais vaikui patinkančiais žaislais.
- Išmokykite vaiką pasakyti kelis paprastus, bet būtinus žodžius „duok“, „dar“, „padėk“. Pavyzdžiui, per pietus ar vakarienę, kai vaikas baigia suvalgyti mėgstamo maisto kąsnį, galite mostelėti link vaiko lėkštės ir pasakyti „dar“. Gali praeiti šiek tiek laiko, kol vaikas atsakys ir galiausiai pasakys žodžius. Svarbu neprarasti vilties.
- Mokydamiesi pasakyti žodį „duok“ naudokite vaiko mėgstamus žaislus ir užkandžius. Laikykite daiktus vaikui nepasiekiamoje, bet matomoje vietoje. Dažniausiai vaikas veda suaugusįjį prie to daikto arba žiūri į norimą daiktą. Padėkite jam paprašyti norimo daikto rankos mostu sakydami „duok kamuolį“ ar kt.
- Daugeliui vaikų sunku vartoti jau žinomus žodžius naujame kontekste. Taigi gali būti naudinga išmokyti vaiką naudoti tą patį žodį įvairiose situacijose.
- Paskatinkite vaiką kiekvieną kartą, kai jis atsako į savo vardą, vartoja pagrindinį žodį arba vykdo jūsų nurodymus. Tai gali būti šokolado gabalėlis ar jo mėgstamas užkandis, ar papildomas laikas su mėgstamais žaislais. Atlygis turėtų būti toks, kuris vaikui patiktų. Teigiamas pastiprinimas paskatins vaiką elgtis taip, kaip jūs pageidaujate.
- Išmokykite vaiką pačiam rinktis, kasdienėje situacijoje pasiūlydami daugiau nei vieną variantą. Pavyzdžiui, rengiant vaiką, pasiūlykite daugiau nei vieną kepurę. Jas laikydami pavadinkite kepurių spalvas, pavyzdžiui „raudona“, „mėlyna“, ir palaukite, kol vaikas pasirinkt vieną. Tą patį galima padaryti, kai ruošiatės žaisti. Paklauskite vaiko, su kuo jis norėtų žaisti, ir rodydami žaislus pasakykite jų pavadinimus. Gali praeiti savaitės ar net mėnesiai, kol vaikas atsakys gestu link norimo daikto arba įvardins vieną iš jų. Šie pratimai paskatins jūsų vaiką pasirinkti daiktą atsakant į jūsų užklausą.
- Žaiskite rūšiavimo žaidimus. Šios veiklos tikslas yra paskatinti pažinti įvairius daiktus ir išmokyti jais naudotis. Šiai veiklai galite naudoti realius daiktus arba paveikslėlių korteles.

- Pavyzdžiui, galite naudoti vaisius ir daržoves iš savo virtuvės arba naudoti paveikslėlių korteles su jų nuotraukomis. Skatinkite vaiką sugrupuoti vaisius ir daržoves pagal spalvą ar skonį. Pasiūlykite vaikui rūšiuoti daiktus pagal dydį, formą, paskirtį. Taip pat leiskite savo vaikui rūšiuoti įvairias paveikslėlių korteles taip, kaip jiems atrodo. Tai skatins savarankišką mąstymą, problemų sprendimo ir analitinius įgūdžius.
- Kartu su vaiku skaitykite knygeles. Knygelių skaitymas ir net ritmingų dainelių dainavimas gali paskatinti juos kalbėti. Pasirinkite interaktyvias knygeles su aiškiais nuotraukomis ar paveikslėliais ir ištraukiamais ar užlenkiamais elementais. Skaitydami pasistenkite nurodyti kiekvieną iliustraciją ir apibūdinkite tai, ką matote. Atsižvelgdami į tai, kiek jūsų vaikui metų, galite paprašyti jo apibūdinti, ką mato. Pavyzdžiui, galite nukreipti pirštu į katės nuotrauką ir paklausti, kokios ji spalvos. Arba galite paprašyti vaiko parodyti iliustracijoje geltoną saulę. Pabandykite užmegzti su vaiku pokalbį apie knygelės herojus ir iliustracijas. Užduokite vaikui paprastus Taip arba Ne klausimus apie skaitomą istoriją ir jos veikėjus, jei vaikas domisi knygele, kurią kartu skaitote.
- Kalbėkite trumpai ir aiškiai. Niekada nesakykite vaikui daug žodžių. Jei kalbėsite ilgais, sudėtingais sakiniais, vaikas jūsų nesupras.
- Naudokite komunikacijos (bendravimo) lentas. Rekomenduojama jas naudoti namuose, ypač jei jūsų vaikas nekalba arba kalba labai mažai. Vaizdinis pateikimas visuomet geriau nei žodinis. Tai labai svarbu, jei norite, kad jūs ir vaikas vienas kitą suprastumėte ir galėtumėte bendrauti.
- Mokykitės pažinti veido išraiškas. Vaikams, turintiems įvairiapusių raidos sutrikimų, dažnai sunku suprasti veido išraiškas. Jiems gali būti sunku suprasti, ką reiškia šypsena ar susiraukęs veidas. Šiai veiklai taip pat galite naudoti paveikslėlių korteles ar komunikacijos (bendravimo) lentas. Pasakykite pavadinimą ir apibūdinkite kiekvieną jausmą ar išraišką.
- Mokykitės užduoti klausimus. Tai galite pradėti naudodami vieną iš mėgstamiausių vaiko žaislų. Paslėpkite jį nepermatomame maišelyje ir paraginkite vaiką paklausti: „Kas yra maišelyje?“. Skatinkite vaiką per dieną užduoti daugiau klausimų, pavyzdžiui: „Kur dingo katė?“ arba „Ar galiu žiūrėti televizorių?“. Sužinoję, kaip reikia paklausti ir atsakyti, galite išplėsti veiklą, pereidami prie socialinių klausimų. Paraginkite savo vaiką užduoti paprastus klausimus, pvz., „Kaip sekasi?“.
- Pasinaudokite vaiko interesais. Vaikai, turintys įvairiapusių raidos sutrikimų, paprastai labai domisi konkrečiais objektais. Tai gali būti konstruktoriai „Lego“, automobiliai, menai, gyvūnai, muzika, knygos, skaičiai ar kiti objektai. Šį jų didelį susidomėjimą galite panaudoti bendraudami. Supažindinkite savo vaiką su nauja medžiaga, kurios jis dar nežino apie jį dominantį objektą. Užduokite jiems klausimų, paskatinkite juos užduoti klausimus.

ERGOTERAPEUTAS

- Skirkite veiklai papildomai 10-15 min. Vaikas galės neskubėdamas atlikti užduotį. Svarbu suprasti, kad kiekvienas vaikas unikalus ir mokosi savu tempu
- Mokydami naujų veiksmų, įgūdžių, nemokykite visko iš karto, stenkitės išskaidyti į etapus.
- Turėkite kantrybės ir kelis kartus parodykite kaip atlikti užduotį.
- Nepamirškite naudoti žodinių ir fizinių raginimų, paskatinimų.
- Savarankiškumo įgūdžiams lavinti rekomenduojama taikyti vizualines korteles, vaikas lengviau supras veiksmų seką.

Pats svarbiausias dalykas – leisti pačiam vaikui pabandyti.

Skatindami vaiko bandymus, džiaugdamiesi jo sėkme ir pripažindami nesėkmes, kartu formuojame pasitikėjimą ir galimybę ateityje jam kasdienes veiklas atlikti be pagalbos.

Smulkiosios motorikos lavinimui tinka konstrukciniai žaidimai, dėlionės, smulkių detalių dėliojimas į dėžutes, piešimas ir pan.

Aplinkos ir kompensacinių priemonių pritaikymas yra svarbus atliekant kasdienes veiklas. Vaikui reikalingi daiktai turi būti padėti jo akių lygyje, kad galėtų pasiimti pats. Jeigu nepasiekia, pastatome laiptelį pasilipti. Valgymo įrankiai, žirklys turi atitikti vaiko amžių, būti patogūs šiek tiek mažesni. Jeigu sutrikusi rankų funkcija reikia pritaikyti pastorintas rankenas.

Svarbu nepamiršti, kad vaikas-tėvai-specialistas yra lyg trikampis, kurio visi kampai svarbūs. Bendradarbiaudami pasieksime geresnių rezultatų.

KINEZITERAPEUTAS

- Labai svarbu ir namuose, ir ugdymo įstaigoje taikyti pagalbinės vaizdines priemones. Naudojant simbolius, nuotraukas, paveikslėlius suplanuoti dienvartę ar atskiras veiklas, taip vaikui taps aiškiau, kas bus dabar ir kas laukia po to.
- Rekomenduojama išlaikyti struktūrą. Fizinę veiklą struktūrizuoti: pradžia, pabaiga, trukmė. Labai svarbu užbaigti kiekvieną užduotį tiksliai ir iki galo. Laikytis dienvartės.
- Toliau lavinti statinę bei dinaminę pusiausvyrą: mokytis važiuoti paspirtuku, dviračiu, ėjimas viena linija koja už kojos, stovėjimas/šokinėjimas ant vienos kojos, pratimai ant nestabilių plokštumų.
- Toliau lavinti akies rankos koordinaciją: mesti, gaudyti kamuolių, pataikyti į taikinį, įspirti į vartus. Žaidimai kur reikia mėtytis kamuoliu, estafetės.
- Svarbu, kad užduotys būtų konkrečios, aiškios, pagal vaiko amžių, suvokimą, galimybes. Kad vaikas išmokus judesius gebėtų pritaikyti kasdieninėje aplinkoje. Skatinti vaiką judėti, žaisti aktyvius žaidimus.
- Skatinti vaiką būti savarankišku: nusiauti/apsiauti batus, nusirengti/apsirengti, surinkti žaislus, pačiam pavalgyti.

Paskatinimas yra labai svarbus, taip yra įvertinamos vaiko pastangos. Skatinimas gali būti įvairus: pagyrimas, mėgstamas žaislas, maistas, mėgstama veiklos rūšis. Apdovanoti vaiką galima tada, kai būna užduotis atlikta iki galo.

SOCIALINIS PEDAGOGAS

Socialinis elgesys apima kalbą, pavyzdžiui, prašymus (siekiant gauti informaciją iš kitų žmonių), įvardinimą – daiktų, aplinkos stimulų, bei atsakymus į bendraamžių klausimus ir gebėjimą klausytis. Rekomendacijos tėvams:

- Vystyti socialinį elgesį ir socialinį žaidimą per veiklas. Poravimas. Poruoti mėgstamą veiklą, su mažiau mėgstama. Pvz.: dabar pūsime burbulus, po to dėsime dėlionę ir vėl pūsime burbulus. Taip keičiant mėgstamas veiklas su mažiau mėgstamom išmokysime vaiką žaisti įvairesnius žaidimus.
- Akių kontaktas: kai vaikas siekia mėgstamo daikto, stenkitės daiktą laikyti akių lygyje ir vos tik vaikui užmezgus akių kontaktą nedelsdami pastiprinkite jį duodami jo norimą daiktą. Atkreipkite dėmesį, jei vaikas demonstruoja ribotą susidomėjimą, kitais žmonėmis. Padidinkite sistemingo pastiprinimo bei poravimo procedūrų naudojimą ir sumažinkite visus galimus nemalonus stimulus, turinčius įtakos vaikui (pvz., suaugusiojo balso garsumas ar tonas, kvapas ar kiti vaikui nemalonūs stimulai).
- Ugdyti prašymus reikalaujančias sąveikas su suaugusiuoju. Pvz., „pakutenk“, „paimk“. „pažaiskime“, „pasuk“. Šiame etape, taip pat siekiame, kad vaikas stebėtų bendraamžius, toleruotų fizinį artumą ir mokytųsi bendraamžių vaikų veiksmų imitavimo.
- Akių kontakto mezgimas su bendraamžiais. Dažnai vaikai socialiai sąveikauja su suaugusiais, bet ne su savo bendraamžiais (bendraamžiai gali kelti baimę, nepasitikėjimą, dėl daugelio galimų priežasčių). Jei vaikas užmezga akių kontaktą su bendraamžiais, bet nesiartina ar nebendruoja su jais, turėtų būti skatinamos veiklos, kurių metu sąveika su bendraamžiu tampa pastiprinimu, o ne sietūsi su atstūmimu. Tinka prieš tai pasiūlyti būdai, tokie kaip: veiklų poravimas, bendraamžių prašymas duoti norimą daiktą, fizinis artumas (paralelinis žaidimas) ir imitacinio elgesio skatinimas.
- Paralelinis žaidimas. Vienas reikšmingiausių ankstyvosios socialinės raidos etapų. Jei vaikas spontaniškai artėja prie kitų žaidžiančių vaikų (pvz., žaidžia smėlio dėžėje, su vandneiu, vaikiškoje pilyje ar laipynėse) arba šalia jų žaidžia savo žaidimą, kitas rekomenduojamas žingsnis yra formuoti sąveiką su bendraamžiais: pilti smėlį taip pat, kaip pila bendraamžis, bendraamžio gaudymas, vokalinio elgesio atkartojimas. Pvz., vaikas sako „Kū-kū“ – kitas pakartoja: „Kū-kū“.
- Skatinti vaiką kreiptis į bendraamžį, pasikeisti žaislais, atlikti veiksmus su žaislais, perduoti daiktus vienas kitam, žaisti judrius žaidimus, dalyvauti varžybose.

Maži vaikai paprastai būna labai socialūs, nes nori gauti suaugusiųjų dėmesio ir bendravimo, dažnai to siekia įvairiais būdais. Tačiau jei vaikas demonstruoja, kad fizinis kontaktas jam nemalonus ir bendravimas su kitais žmonėmis jo visiškai nedomina, jis gali socialiai atsiritoti arba neigiamu elgesiu nutraukti socialinę sąveiką su kitais.

PROJEKTO PARTNERIAI:

VšĮ Abromiškių
reabilitacijos ligoninė

info@abromiskes.lt
www.abromiskes.lt
Tel. 8 800 00656

VšĮ Sėkmingi vaikai

administracija@sekmingivaikai.lt
www.sekmingivaikai.lt
Tel. +370 689 00193

Projektas „Ankstyvosios raidos sutrikimų prevencijos priemonių ir pagalbos vaikams prieinamumo didinimas ir plėtra“ finansuojamas Visuomenės sveikatos stiprinimo fondo lėšomis, kurį administruoja Sveikatos apsaugos ministerija.

KONTAKTAI

VŠĮ ABROMIŠKIŲ REABILITACIJOS LIGONINĖ

*info@abromiskes.lt
www.abromiskes.lt
Tel. 8 800 00656*

VŠĮ SĖKMINGI VAIKAI

*administracija@sekmingivaikai.lt
www.sekmingivaikai.lt
Tel. +370 689 00193*